

Javaslat a

„[Bajor Gizi életműve¹]”

települési/tájegységi/ágazati²

értéktárba történő felvételéhez

Készítette:
Bóka László

..... (aláírás)

Budapest, Erzsébetváros, 2023.06.10.

(P. H.)

¹ Kérjük, adja meg a nemzeti érték pontos megnevezését.

² Kérjük, húzza alá a megfelelőt.

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Bóka László színháztörténész

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Bóka László

Levelezési cím: 1072 Budapest, Rákóczi út 20.

Telefonszám: 06 70 703 1467

E-mail cím: boka.b.laszlo@gmail.com

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Bajor Gizi

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:³:

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ <u>kulturális örökség</u>	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus és vendéglátás	

a szakterületi besorolás indokolása: színházművészet

3. A nemzeti érték a magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó érték:

- ☐ igen
amely nemzetiség:⁴

- ☐ nem

4. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

Budapest, VII. kerület, Erzsébetváros, Erzsébet körút 1-3. (születési hely)

5. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

☐ települési

☐ tájegységi

☐ ágazati

amely értéktár neve: Erzsébetvárosi Értéktár

³ Egy szakterületenkénti kategória megjelölése lehetséges.

⁴ Kérjük, jelölje és nevezze meg, amennyiben magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó az érték.

6. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása, a megjelölt szakterületi kategória indokolása (amennyiben nemzetiséghez kapcsolódó érték, a nemzetiségi vonatkozások, a nemzetiséghez való kötődés bemutatása):

Bajor Gizi a magyar színháztörténet egyik legnagyobb színesnője Beyer Gizella néven 1893. május 19-én született az Erzsébet körút 1-es számú házban. A házban egyelőre nincs emléktábla. Még második házasságkötésekor is nagy Erzsébetvárosban lakott (Ilka utca), amely azóta lett XIV. kerület. Az első között vehette át a Kossuth-díjat. Színháztörténészként olyan színésznőt javaslok az értéktárba történő felvételre, aki művészetével egy egész korszakot testesített meg. Kultusza ma is élő és eleven.

7. Indokolás az értéktárba történő felvétel mellett:

Születési anyakönyvi kivonata alapján a VII. kerület Erzsébet körút 1. számú házban született. (Erzsébetvárosi róm. kat. szül. 762/1893 fsz. Beyer Gizella)

8. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Ráczy György: Bajor Gizi. Hajnal nyomda, Budapest [1941.]

Staud Géza: Bajor Gizi (Adattár). (Színháztörténeti Füzetek 22.) Színháztudományi és Filmtudományi Intézet - Országos Színháztudományi Múzeum, Budapest, 1958.

Escher Károly - Vajda Miklós: Bajor Gizi. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1958.

Galsai Pongrácz: Bajor Gizi játéka Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1971.

Liska Dénes: Zárt ajtók mögött - A Bajor-rejtély. Alopriint Kft. - Vagy Kiadó [Budapest], 2001.

9. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

[Bajor Gizi Színészmúzeum | OSZMI](#)

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés m) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: Szabó Ágnes színháztörténész
3. A javaslatban megadott adatok kezelésére, illetve a benyújtott teljes dokumentáció, - ideértve a csatolt dokumentumok, saját készítésű fényképek és filmek felhasználására is - vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat
4. A nem saját készítésű dokumentumok szerepeltetése esetén az adott dokumentum tulajdonosának hozzájáruló nyilatkozata a szabad felhasználásról

Szakmai ajánlás az Erzsébetvárosi Értéktárba

BAJOR GIZI (1893-1951)

Bajor Gizi alakja szorosan összefonódik a Blaha Lujza téri Nemzeti Színház történetével, egyben a XX. századi magyar színháztörténettel. Pályája 1911-ben a Színiakadémiára történt felvételijével kezdődött. 1914-ben a Nemzeti Színházba való szerződtetésével pedig egy különleges művészi életút vette kezdetét. Az ország első színházában eltöltött évtizedei során öt igazgatónál sikerült először kivívnia, később megőriznie kimagasló színészi státuszát. Tóth Imre szerződtette, Ambrus Zoltán rajongott érte, Hevesi Sándor- akit Bajor egyedüli tanítómestereként tisztelt- gyakorlatilag rá építette a színház repertoárját, az ő igazgatói időszakában teljesedett ki a színésznő pályája. Németh Antal elismeréssel adózott elért sikereinek, végül az óriási változásokkal érkező 1945 utáni időszak korszakos igazgatója, Major Tamás sem tudta a színpad királynőjét rangjától megfosztani.

Virtuóz, örökké megújulásra kész stílusa, fönixmadárként többször újjászülető színészi egyénisége garantálta számára a folyamatos sikert. A két háború közötti időszakban a szakma és a nézők előtti legnagyobb elismeréseit kortárs szerzők könnyedebb hangvételű darabjaival vívta ki. Ugyanakkor csodálatra méltó alakítást nyújtott az 1946-ban bemutatott Shakespeare: Antonius és Kleopátra címszerepében, melyet imádott színpadi partnerével, Timár Józseffel vitt sikerre. Egykori szemtanúk állítják- népi demokrácia ide vagy oda- neki még ekkor is kijárt a kézcsók, ha a rendezői instrukciókkal fordultak hozzá.

Hogy mi volt e csodálatos művész évtizedeken át tartó egyedülálló sikerének titka? Legendás utódja, a Vígszínház aranykorának vezető színésznője, Ruttkai Éva, aki színpadi partnerének is mondhatta magát, lényegre törő igazságot fogalmazott meg, amikor Bajor Giziről, mint nagy kultúrájú tehetségről beszél, aki nem csak művészként ragadta magával kortársait, de nagyszerű, bátor emberként és érdekes nőként egyaránt. Ruttkai szerint Bajor Giziben az volt a legcsodálatosabb, hogy minden szerepében angyal és ördög volt egyszerre.

Talán ezért tudott oly izgalmas maradni az utókor számára mind a mai napig, akár a színésznő életéről, akár a privát asszonyról essék is szó. Példaértékű személyiségének emlékét nemes kötelességünk megőrizni.

Szebényi Ágnes (színháztörténész, a Bajor Gizi Színészmúzeum közművelődési munkatársa)

Bp. 2023. május 15.

Forrás: <https://wmn.hu/kult/54516-konyorgom-szeressen--bajor-gizi-megmentette-a-ferje-eletet-aki-kesobb-vegzett-vel>